

## Тема : В боротьбі за українську незалежність.

### План :

- 1.Боротьба за владу в Києві жовтень – листопад 1917р. Проголошення Української Народної Республіки( III універсал).
- 2.Початок війни радянської Росії з УНР.
- 3.IV Універсал УЦР. Проголошення незалежності УНР.
4. Спроба радянзації України.

### Література :

1. Бойко О. Д. Історія України. К: ВЦ "Академія", 2001.
2. Полонська - Василенко Н Історія України. У 2. Т. - Т. 2. Від середини XVII ст. до 1923 р. - К: Либідь, 1993.
3. Бойко О. Д. Історія України. - К., 1999.
4. Верига В. Нариси з історії України (кінець XVIII - початок XX ст.). Львів, 1996.
5. Дорошенко Д. Нариси історії України. - К., 1991. - Т. 1-2.

1. 7 листопада (25 жовтня) 1917 р. в Петрограді більшовики в результаті збройного виступу повалили Тимчасовий уряд.

9 листопада 1917 р. УЦР і Генеральний Секретаріат виступили з відозвою « До всіх громадян України», у якій негативно оцінювали переворот у Петроград й попереджали, що рада рішуче боротиметься з будь-якими спробами підтримати більшовицький переворот в Україні.

|                                                                                       |                                                                                                        |                                                               |
|---------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------|
| Основні сили , що вели боротьбу за владу в Києві в листопаді (жовтень-листопад)1917р. |                                                                                                        |                                                               |
| Більшовики                                                                            | Прихильники поваленого Тимчасового уряду Росії                                                         | Українська Центральна Рада                                    |
| Спиралися на ради робітничих та солдатських депутатів.                                | Усі загальноросійські партії, крім більшовиків. Спиралися на штаб Київського військового округу (КВО). | Прибічники Центральної ради, що спиралися на віддані їм сили. |

### Результати :

- ✓ Виведення за межі Києва військ КВО, розформування добровольчих офіцерських дружин, звільнення заарештованих членів ревкому ;
- ✓ Визнання більшовиками УЦР крайовим органом влади в Україні;
- ✓ Призначення члена Генерального військового комітету полковника В. Павленка командуючим КВО;

- ✓ Відповідно до телеграми В. Винниченка від 1 листопада 1917р. на місця ( в усі українські губернії, радам, армійським комітетам про перехід влади в краї до УЦР) влада Генерального Секретаріату поширювалася додатково на території, де більшість населення складали українці ( Катеринославщина, Харківщина, материкова Таврія, Холмщина, частина Курської та Воронізької губерній );
- ✓ Постанова УЦР, відповідно до якої поміщицькі та державні землі передавалися у розпорядження земельних комітетів;
- ✓ Малій Раді доручалося затвердити закон про вибори Українських Установчих Зборів, а також їх провести;
- ✓ Проголошення III Універсалу.

20 листопада 1917 р. на засіданні Малої Ради було обговорено та прийнято

### III Універсал, що містив такі основні положення:

- ☐ Україна проголошувалася Народною Республікою.
- ☐ До установчих Зборів вся влада в Україні переходила до УЦР і Генерального Секретаріату.
- ☐ Територія УНР визначалася у межах Київщини, поділля, Волині, Чернігівщини, Полтавщини, Харківщини, Катеринославщини, Херсонщини, Таврії (без Криму). Остаточні кордони УНР , а також прилучення частини Холмщини, Курської, Воронізької та суміжних областей, де більшість населення українське.
- ☐ Скасовувалося право власності на землю поміщиків та інших нетрудових господарств, а також на удільні, монастирські, кабінетні та церковні.
- ☐ Земля проголошувалася власністю народу і передавалося йому без викупу ; негайне прийняття закону про порядок користування землею обраними Земельними комітетами до Українських Установчих Зборів.
- ☐ Установлювався 8- годинний робочий день для робітників.
- ☐ Установлювався державний контроль над продукцією в Україні, її виробництвом і розподілом.
- ☐ Уряд обіцяв негайно розпочати мирні переговори.
- ☐ Проголошувалося скасування смертної кари.
- ☐ Надання повної амністії всім політичним в'язням і засудженим.
- ☐ Декларувалася реформа судочинства.
- ☐ «вжити всіх заходів до закріплення й поширення прав місцевого самоврядування».
- ☐ Проголошувалися свобода слова, друку, віросповідань, зібрань, страйків, недоторканість помешкання, можливість вживання різних місцевих умов у зносинах з усіма установами.
- ☐ Надавалася національно – персональна автономія росіянам, євреям, полякам та ін..
- ☐ Наголошувалася особлива увага до проблеми продовольства.
- ☐ 9 січня 1918р. ( 27 грудня 1917р.) призначалося днем виборів до українських Установчих Зборів, а 22 (9) січня 1918р. – днем їх скликання.

За визначеннями В. Винниченка та Д. Дороженка, III Універсал не мав такого схвалення в суспільстві, як I Універсал. Найголовніша причина полягала в тім, що в I Універсалі була проголошена національна ідея, яка об'єднувала всіх українців, а в III Універсалі було накреслено соціально – економічні заходи, до яких представники різних кіл суспільства ставилися по-різному.

**2.** III Універсал і державотворчі процеси УЦР призвели до стрімкого розгортання конфлікту з Раднаркомом Росії, який Центральна Рада не визнавала урядом усієї Росії. У свою чергу Раднарком не визнавав УЦР на тій підставі, що та не проголосила радянську владу в Україні.

УЦР надала наказ українізованим частинам колишньої російської армії перебазуватися в Україну, де був створений Український фронт у Першій світовій війні, а донським і кубанським козачим частинам дозволила перебазуватися додому. Упевненості УЦР додавало й те, що вибори до Всеросійських Установчих зборів, які відбулися наприкінці листопада — на початку грудня 1917 р., засвідчували підтримку тих українських сил, що були представлені в Центральній Раді.

6 грудня 1917 р. об'єднаний виконком київських Рад робітничих і солдатських депутатів офіційно оголосив про скликання Всеукраїнського з'їзду рад..

Підсумки роботи зі скликання Всеукраїнського з'їзду рад виявилися невтішними для більшовиків. Есєро-меншовицький виконком рад Донецько-Криворізького басейну скликав власний обласний з'їзд у Харкові. Він не визнавав належність цього регіону до України. 17 грудня, коли відкрив свою роботу з'їзд у Києві, прихильників більшовиків на ньому виявилось лише 127 із 2,5 тис. депутатів.

Спочатку УЦР не виявила інтересу до з'їзду, який організовували більшовики. Але усвідомивши загрозу, Генеральний Секретаріат ужив заходів, які мало чим відрізнялися від методів більшовиків. У найближчі до Києва повіти були розіслані циркуляри з вимогою направити до столиці якомога більше депутатів від селянських спілок та українізованих частин. Прибуло понад 2 тис. депутатів, які усунули мандатну комісію і самочинно стали видавати собі депутатські мандати.

З'їзд висловив цілковиту підтримку Центральній Раді та Генеральному Секретаріату.

17 грудня, у день відкриття з'їзду в Києві, радіотелеграфом було передано підписаний В. Леніним і Л. Троцьким ультиматум Центральній Раді. Він складався з двох частин. У першій стверджувалося право націй на самовизначення аж до відокремлення, визнавалися Українська Народна Республіка й усе, що стосувалося національної незалежності українського народу. Водночас висувалися ультимативні вимоги, які за своєю суттю були втручанням у внутрішні справи УНР. У відповідь УЦР спростувала всі звинувачення, а також заборонила експорт хліба до центральних районів Росії.

Радянська сторона наступного дня висловила категоричне незадоволення такою відповіддю. Проте українське керівництво перебувало на позиції нейтралітету й визнання за козачими урядами південних районів

Росії такого самого легітимного статусу, як і за Раднаркомом губерній Великої Росії. Це дало привід для агресії російських більшовиків проти України.

Коли ж київський з'їзд Рад відкинув ультиматум Раднаркому Росії, більшовицькі делегати поїхали до Харкова.

25 грудня харківський з'їзд проголосив Україну Республікою Рад та обрав Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет рад (ВУЦВК).

Отже, влада рад була проголошена в Україні від імені 96 рад із 300 функціонуючих.

На кінець 1917 р. тривала боротьба за владу в Україні вилилась у протистояння двох конкуруючих сил: Української Народної Республіки, покликаної до життя Українською Центральною Радою, і радянської Української Народної Республіки, проголошеної на харківському з'їзді Рад.

**3.** Більшовики невпинно наближались до Києва. Керівники УЦР були змушені переглянути свої погляди на статус України і, відмовившись від гасел автономії у складі рівноправної федерації народів, стати на позицію цілковитої незалежності України. В умовах війни 22 січня 1918 р. з'явився IV Універсал УЦР.

#### Основні положення IV Універсалу:

- ☐ Проголошувалися незалежність і суверенітет УНР ;
- ☐ Декларувалося прагнення до дружніх відносин із сусідніми державами, без взаємного втручання у внутрішні справи;
- ☐ Влада в Україні належатиме тільки її народам, від імені якого виступатимуть Українські Установчі збори.;
- ☐ Проголошувалося прагнення розпочати негайні переговори з країнами Четвертого союзу;
- ☐ Закликав до рішучих дій з більшовиками;
- ☐ Пропонувалося реорганізувати армію в народну міліцію;
- ☐ Підтверджувалися всі проголошені демократичні свободи і права національних меншин;
- ☐ У день проголошення IV Універсалу Центральна Рада прийняла Закон про національну-територіальну автономію. Право на автономію автоматично визнавалося за трьома найбільшими національними групами — росіянами, євреями та поляками.

#### Історичне значення IV Універсалу:

Тривалий шлях боротьби завершився логічним результатом : проголошенням незалежності. Хоча відстояти самостійну українську державу не вдалося і добра нагода відродження і закріплення своєї державності зазнала краху, але ідея самостійної соборної України жила в умовах кращих представників українського народу.

**4.** Претендуючи на роль загальноукраїнського уряду, більшовицький Народний Секретаріат одразу після захоплення радянськими військами Києва переїхав туди. Проте здобути авторитет і налагодити ефективну систему влади він так і не зміг.

Місцева влада Києва пішла на співпрацю з Народним Секретаріатом, сподіваючись, що з його переїздом до міста припиниться терор радянських військ під командуванням М. Муравйова. Після засудження Київською радою терору Народний Секретаріат був змушений заборонити самочинні обшуки й самосуди. У реальній цінності заборони пересвідчувалися самі народні секретарі. В. Затонського мало не заарештували після пред'явлення документа члена НС. Його врятувало лише посвідчення члена Раднаркому РСФРР за підписом В. Леніна. Іншого народного секретаря — М. Скрипника — червоноармійці ледь не розстріляли, прийнявши за колишнього полковника царської армії.

Народний Секретаріат безуспішно вимагав від М. Муравйова припинити терор у Києві та відвести його загони на фронт. Тільки коли Раднарком Росії відкликав війська М. Муравйова з міста, ситуація стабілізувалася.

Перший прихід більшовиків до влади в Україні супроводжувався масовим «червоним терором». Лише в Києві радянські війська знищили від 3 до 5 тис. осіб. Це, зрозуміло, не викликало прихильності народу України до нової влади.